

УДК 37.011

Смоліна Світлана

ORCID 0000-0003-0907-2054

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: svitlanapost@ukr.net

ОГЛЯД ВІТЧИЗНЯНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ ОСМИСЛЕННЯ ПОСТАТІ ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЦІ (2016–2021)

У статті висвітлюється аналітичний огляд вітчизняних досліджень з питань осмислення постаті вчителя у педагогіці з 2016 по 2021 рік. Огляд здійснено шляхом виявлення дисертацій, предметом яких є той чи інший аспект постаті вчителя. Наукові розвідки з названої проблеми поділено за періодами і також систематизовано з визначенням напрямків, характерних для певного часового періоду. Визначено аспекти постаті вчителя, які ще потребують вивчення. У результаті дослідження сформульовано висновок про те, що для оптимізації проведення освітніх реформ в Україні доцільно використовувати досвід саме вітчизняної педагогіки, проаналізований в історичній ретроспективі.

Мета роботи: систематизувати дослідження, що проводилися з 1985 по 2021 роки за періодами; здійснити кількісне порівняння дисертацій, захищених у ці часові межі зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, пов'язаних із вивченням постаті вчителя; встановити аспекти постаті вчителя, що вивчались останні п'ять років – 2016-2021 роки; запропонувати напрямки подальших досліджень.

Методологія: аналіз та співставлення об'єктів дослідження.

Наукова новизна: вперше висвітлено аналітичний огляд вітчизняних досліджень з питань осмислення постаті вчителя у педагогіці з 2016 по 2021 рік; виявлено дисертації, предметом яких є той чи інший аспект постаті вчителя; запропоновано поділ наявних наукових розвідок із названої проблеми за періодами; систематизовано дослідження, з визначенням напрямків, характерних для певного часового періоду; визначено аспекти постаті вчителя, які ще потребують вивчення.

Висновки: у дисертаціях 2016-2021 років наявне не виправдане, з огляду на реформи в освіті, зменшення уваги до проблеми підготовки вчителів. Тому такі аспекти постаті вчителя є перспективними для подальших наукових розвідок: постать вчителя у регіональному вимірі; підготовка вчителів фізико-математичного напрямку; аспекти підвищення кваліфікації та самоосвіти; цінності сучасної освіти; єдність і розбіжності педагогічної науки і практики; освіта та громадянське суспільство: тенденції взаємовпливів; формування світоглядних орієнтацій сучасної молоді; розвиток особистостей у структурі педагогічної науки; методологія та теорія неперервної освіти як концептуальна основа формування інтелектуального потенціалу держави; джерелознавство як складова педагогічних досліджень; розвиток національної педагогіки; культурно-антропологічна історія освіти; персоналія в історико-педагогічному дискурсі.

Ключові слова: постать вчителя, підготовка вчителя, вітчизняна педагогіка.

Постановка проблеми. Постать учителя є однією із ключових в освітньому процесі. Хоча у нинішньому швидкозмінному світі потреба у професії вчителя ставиться під сумнів.

Аналіз досліджень з проблеми демонструє, що лунають пропозиції готувати тьюторів, менторів, а не вчителів [1, 16; 11, 14]. З активним використанням дистанційного навчання стали поширюватися думки про зміну ролі вчителя на консультанта, модератора, фасилітатора [12, 27; 2, 60]. На наш погляд, підміна поняття «вчитель» на будь-які інші – це перший крок на шляху до втрати вітчизняної педагогічної спадщини, що є визнаною в усьому світі. Не кожна країна має такі здобутки у галузі педагогіки, які набувалися нашим народом віками. Це надбання, яке потрібно зберегти і, передусім, варто досягнути бачення постаті вчителя у вітчизняному соціально-педагогічному просторі. Тому **актуальним** наразі є питання аналізу наявних наукових розвідок з метою виявити картину осмислення постаті вчителя у вітчизняній педагогіці.

Відповідно, завданнями досліджень у цьому напрямку є: виявлення дисертацій, предметом яких є той чи інший аспект постаті вчителя; поділ наявних наукових розвідок із названої проблеми за періодами; систематизація досліджень, з визначенням напрямків, характерних для певного часового періоду; формулювання аспектів постаті вчителя, які ще потребують вивчення.

Метою цієї статті є: систематизувати дисертації, що проводилися з 1985 по 2021 роки за періодами; здійснити кількісне порівняння дисертацій, захищених у ці часові межі зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, пов'язаних із вивченням постаті вчителя; встановити аспекти постаті вчителя, що вивчалися останні п'ять років – 2016–2021 роки; запропонувати напрямки подальших досліджень.

Методологія дослідження полягає в аналізі та співставленні дисертацій, захищених з 1985 по 2021 роки зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, пов'язаних із вивченням постаті вчителя.

Виклад основного матеріалу. Розпочнемо з визначення періодів, у межах яких ми проводили порівняльний аналіз предметів досліджень різних аспектів постаті вчителя. Насамперед, звернемо увагу на сучасні дисертації останніх п'яти років, оскільки загальноприйнятим у науці є звіт за останні п'ять років, тобто з 2016 по 2021 роки. Початок 2022 року не враховуємо, оскільки, у цей період в Україні поки що не було захищено жодної дисертації зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Названий етап можна умовно назвати сучасним або періодом реформ.

Для порівняння, ми виокремили період з 1991 по 1999 роки. І назвали його періодом незалежності, оскільки 1991 року було проголошено незалежність України. На нашу думку, для зіставлення, логічно виокремити період з 1985 по 1991 роки, оскільки саме з 1985 року розпочалися спроби реформування радянської освіти, тому саме цей період є показовим для аналізу та порівняння з дисертаціями, захищеними у названі вище періоди. Його можна назвати пізньорадянським.

За такої періодизації виокремлюється великий етап у 15 років з 2000 по 2015 роки. Нижня межа цього періоду зумовлена початком роботи над Національною доктриною розвитку освіти [5]. Ми свідомо не розділяли цей відрізок часу на періоди по п'ять років, керуючись тим, що зміни в освіті України розпочалися саме після 2015 року зі спрямуванням руху освіти на реформування і прийняттям 2017 року Закону України «Про освіту». Саме 2015 року було розроблено Дорожню карту освітньої реформи – Концепцію розвитку освіти України на період 2015–2025 років [4].

Отже, маємо пізньорадянський період (1985–1990 роки), період незалежності (1991–1999 роки), період до реформ (2000–2015 роки), період реформ (2016–2021 роки).

Передусім, проведемо кількісний аналіз предметів досліджень за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки у хронологічному порядку, з пізньорадянського періоду (1985–1990 роки). Кількість дисертацій за спеціальністю 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки, у яких предмет дослідження включає той чи інший аспект аналізу постаті вчителя – невелика і складає 4 захищені праці із 19 загалом [3], тобто, біля 21 %. Тобто п'ята частина дисертацій була присвячена постаті вчителя.

Для порівняння, перейдемо до кількісного аналізу дисертацій наступного періоду – 1991–1999 роки. Кількість дисертацій за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, у яких предмет дослідження включає той чи інший аспект аналізу постаті вчителя, складає 60 захищених праць [6], що вдвічі більше кількості таких досліджень у попередній період, але у відсотковому відношенні кількість робіт, присвячена дослідженню постаті вчителя зменшилася у два з половиною рази і складає 8% від загальної кількості дисертацій з названої спеціальності цього періоду – 725. Бачимо різке падіння уваги дослідників до вивчення постаті вчителя. Ймовірно, це пов'язано зі зміною освітньої парадигми з авторитарної на демократичну.

Подальший період охоплює 2000–2015 роки. Кількість дисертацій за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, у яких предмет дослідження включає той чи інший аспект аналізу постаті вчителя, складає 89 захищених праць [7; 8], що складає 7% від загальної кількості дисертацій цього періоду за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки – 1280. Отже, у порівнянні з попереднім періодом, кількість досліджень з проблем, пов'язаних із постаттю вчителя, зменшилася ще на 1%.

У період реформ (2016–2021 роки) за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки було захищено 468 дисертацій. З них – 36, у яких предмет дослідження включає той чи інший аспект аналізу постаті вчителя [9; 10], що складає 7% від загальної кількості дисертацій цього періоду за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Тобто бачимо тенденцію до не виправданого зменшення досліджень з названої вище проблеми. Адже, саме вчитель є провідником і рушійною силою освітніх реформ і від того, наскільки будуть вивчені аспекти постаті вчителя, залежить результат змін.

Оскільки цю статтю присвячено висвітленню аналізу досліджень періоду реформ (2016–2021 роки), проведемо їх якісний аналіз.

Якісний аналіз предметів досліджень з названої проблеми демонструє, що для цього періоду характерними є дисертації, які висвітлюють особливості підготовки вчителя у різних країнах Європи (Польща – 3 роботи, Німеччина – 2 роботи, Республіка Туреччина – 1 робота). Одне із досліджень узагальнює тенденції професійної підготовки майбутніх учителів у Східній Європі. Ще одна розвідка з'ясовує особливості професійного розвитку учителів в Австралії. Бачимо, що європейський вектор розвитку нашої держави впливає на географію досліджень.

Внутрішня географія представлена лише трьома роботами, дві – висвітлюють навчально-методичну роботу учителів та підготовку учителів у Закарпатті, третя – підготовку учителів у Полтавській губернії. Решта робіт мають загальноукраїнську географію досліджень. З цих даних логічно

впливає, що потребує вивчення постаті вчителя у регіональному вимірі. Такий висновок є суголосним ідеї виступу професора Янченко Т. В. на Сьомих Фльорівських читаннях [14].

Окрім того, дослідження цього періоду висвітлюють професійну успішність майбутніх учителів – 2 роботи, що є цілком логічним в умовах зміни ціннісних орієнтацій, коли успіх розвитку країни складається з успішної реалізації окремих особистостей і, у тому числі, вчителів.

Окремий блок складають роботи, присвячені дослідженню підготовки вчителів різних предметів. Так, наявні три роботи з проблем підготовки майбутніх вчителів іноземних мов; дві роботи з підготовки майбутніх учителів початкової школи; одна робота з підготовки майбутніх учителів фізичного виховання. Бачимо, що вивчаються проблеми підготовки вчителів лише декількох напрямків. До прикладу, не охоплено увагою підготовку вчителів фізико-математичного напрямку, який є актуальним у зв'язку з потребою в Україні таких фахівців.

Ще одним актуальним напрямком досліджень є дисертації, присвячені вивченню проблем підвищення кваліфікації вчителів, їх самоосвіти, післядипломної освіти, педагогічної майстерності. Маємо по одній роботі з кожного названого вище напрямку. Зрозуміло, що у нинішніх реаліях, коли просувається ідея навчання протягом життя, не всі аспекти підвищення кваліфікації та самоосвіти є висвітленими. Цей напрямок досліджень потребує подальшої розробки.

Зазначимо, що поодинокі дисертації, захищені у цей період зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, мали б бути захищені у межах інших спеціальностей. До прикладу, дослідження, присвячене методиці формування фонетичної компетентності майбутніх учителів у процесі навчання англійської мови після німецької [13], доцільно було б захищати зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання. Адже, відповідно до паспорту спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, дослідження із цієї галузі мають висвітлювати загальні засади педагогіки як науки, методологію педагогіки, історію педагогічної думки та освіти.

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. Отже, аналіз дисертацій за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, у яких предмет дослідження включає той чи інший аспект аналізу постаті вчителя з 2016 по 2021 роки демонструє зменшення уваги до проблеми підготовки вчителів. Можемо пов'язати це із «боротьбою» з авторитарним стилем роботи. І даний процес призвів до того, що виплеснули дитину разом із брудною водою. Тобто є необхідність визначити аспекти вивчення постаті вчителя, які є актуальними у сучасних умовах реформування освітньої галузі. У результаті аналізу дисертацій доходимо висновку, що такі аспекти постаті вчителя є перспективними для подальших наукових розвідок: постать вчителя у регіональному вимірі; підготовка вчителів фізико-математичного напрямку; аспекти підвищення кваліфікації та самоосвіти. Також зазначимо, що відсутні або малочислені дослідження у напрямках: цінності сучасної освіти; єдність і розбіжності педагогічної науки і практики; освіта та громадянське суспільство: тенденції взаємовпливів; формування світоглядних орієнтацій сучасної молоді; розвиток особистостей у структурі педагогічної науки; методологія та теорія неперервної освіти як концептуальна основа формування інтелектуального потенціалу держави; джерелознавство як складова педагогічних досліджень; розвиток національної педагогіки; культурно-антропологічна історія освіти; персоналія в історико-педагогічному дискурсі.

References

1. Іваницька О. С. Розвиток тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини : автореф. канд. пед. наук : 13.00.01. Львів, 2019. 24 с.
Ivanytska, O. (2019). Rozvytok tiutorstva u zakladakh vyshchoi osvity Nimechchyny [The Development of Tutoring in German Higher Education Institutions]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Lviv, Ukraine [in Ukrainian].
2. Кандаурова А. В. Повышение квалификации педагогов в условиях изменений социального взаимодействия : дисс. ... док. пед. наук : 13.00.08. Тюмень, 2019. 421 с.
Kandaurova, A. (2019). Povyshenie kvalifikatsii pedagogov v usloviyakh izmenenij sotsial'nogo vzaimodejstviya [Professional teachers development in the context of changes in social interaction]. *Doctor's thesis*. Tyumen' [in Russian].
3. Комплексний інформаційно-бібліографічний сервіс Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Пошук авторефератів дисертацій за 1985-1990 рр. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
Kompleksnyi informatsiino-bibliografichnyi servis Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. Posluk avtoreferativ dysertatsii za 1985-1990 rr. [Comprehensive information and bibliographic service of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. Search for dissertation abstracts for 1985-1990]. Retrieved from : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
4. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1078.html
Kontseptsiia rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 rokiv [The Concept of Education Development of Ukraine for the period 2015–2025]. Retrieved from : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1078.html
5. Національна доктрина розвитку освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
Natsionalna doktryna rozvytku osvity [National doctrine of education development]. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

6. Національний репозитарій академічних текстів. Пошук академічних текстів за 1991–1999 pp. URL : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=8X7dlncujGtsTJiZLArasYFyde9pykmEyCH5MPwQ&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=1991-01-01&dateToSearch=1999-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big#advanced
Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. Poshuk akademichnykh tekstiv za 1991-1999 rr. [National Repository of Academic Texts. Search for academic texts for 1991-1999]. Retrieved from : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=8X7dlncujGtsTJiZLArasYFyde9pykmEyCH5MPwQ&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=1991-01-01&dateToSearch=1999-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big#advanced
7. Національний репозитарій академічних текстів. Пошук академічних текстів 2000-2015 pp. за ключовим словом «учитель». URL : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=kDP9JUz5m2BkrSsgR5KEXb900fmLNNwfd7X8yJTa&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2000-01-01&dateToSearch=2015-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. Poshuk akademichnykh tekstiv za 2000-2015 rr. za kliuchovym slovom «uchitel» [National Repository of Academic Texts. Search for academic texts for 2000-2015. by the keyword «teacher»]. Retrieved from : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=kDP9JUz5m2BkrSsgR5KEXb900fmLNNwfd7X8yJTa&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2000-01-01&dateToSearch=2015-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
8. Національний репозитарій академічних текстів. Пошук академічних текстів 2000-2015 pp. за ключовим словом «вчитель». URL : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=HVEEjhsOLbVxor9Cu f Mr8RcV50SwmPwkdPaKxBi&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2000-01-01&dateToSearch=2015-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. Poshuk akademichnykh tekstiv za 2000-2015 rr. za kliuchovym slovom «vchitel» [National Repository of Academic Texts. Search for academic texts for 2000-2015. by the keyword «teacher»]. Retrieved from : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=HVEEjhsOLbVxor9Cu f Mr8RcV50SwmPwkdPaKxBi&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2000-01-01&dateToSearch=2015-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
9. Національний репозитарій академічних текстів. Пошук академічних текстів 2015-2021 pp. за ключовим словом «учитель». URL : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=178rxIUntYzfZfqUxVimoIU TtudMIOAjC2G4C0q8&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2015-01-01&dateToSearch=2021-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. Poshuk akademichnykh tekstiv za 2015-2021 rr. za kliuchovym slovom «uchitel» [National Repository of Academic Texts. Search for academic texts for 2015-2021 by the keyword «teacher»]. Retrieved from : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=178rxIUntYzfZfqUxVimoIU TtudMIOAjC2G4C0q8&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2015-01-01&dateToSearch=2021-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
10. Національний репозитарій академічних текстів. Пошук академічних текстів 2015-2021 pp. за ключовим словом «вчитель». URL : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=cChj3e1u29veRDI6s HDI16sq64GGJ4hge12rsv4w&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2015-01-01&dateToSearch=2021-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
Natsionalnyi repozytarii akademichnykh tekstiv. Poshuk akademichnykh tekstiv za 2015-2021 rr. za kliuchovym slovom «vchitel» [National Repository of Academic Texts. Search for academic texts for 2000-2015. by the keyword «teacher»]. Retrieved from : https://nrat.ukrintei.ua/searchdb/?_token=cChj3e1u29veRDI6s HDI16sq64GGJ4hge12rsv4w&typeSearch2=okd&authorSearch=&specialnistSearch=13.00.01&temaSearch2=%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&textSearch=&dateFromSearch=2015-01-01&dateToSearch=2021-12-31®istrationNumberSearch=&sortOrder=registration_date&sortDir=asc&tab=big
11. Сучану А. К. Формування ціннісно-сміслової готовності до тьюторської діяльності у магістрів гуманітарних спеціальностей : автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2016. 20 с.

- Suchanu, A. (2016). Formuvannia tsinnisno-smyslovoi hotovnosti do tiutorskoi diialnosti u mahistriv humanitarnykh spetsialnostei [Formation of Values and Meaningful Readiness for Tutoring by Masters of Humanities]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kirovohrad, Ukraine [in Ukrainian].
12. Ускова И. В. Дидактическое обеспечение домашней учебной работы школьников в условиях информационно-образовательной среды : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Москва, 2019. 37 с.
Uskova, I. (2019). Didakticheskoe obespechenie domashnej uchebnoj raboty shkol'nikov v usloviyakh informatsionno-obrazovatel'noj sredy [Didactic support for schoolchildren's homework in the information and learning environment]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
13. Чухно О. А. Методика формування фонетичної компетентності майбутніх учителів у процесі навчання англійської мови після німецької : дис. канд. пед. наук. : 13.00.01. Харків, 2020. 250 с.
Chukhno, O. (2020). Metodyka formuvannia fonetychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv u protsesi navchannia anhliiskoi movy pislia nimetskoj [Methods of future teachers phonetic competence formation in the process of teaching English after German]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, Ukraine [in Ukrainian].
14. Янченко Т. В. Регіональний вимір розвитку освіти в Україні. *Сьомі Флорівські читання. Виступ. 19 листопада 2021 року*, Чернігів, 2021.
Yanchenko, T. (2021). Rehionalnyi vymir rozvytku osvity v Ukraini [Regional Dimension of Education Development in Ukraine]. *Somi Florivski chytannia. Vystup – Speech from the Seventh Fleurov's Readings. 19 lystopada 2021 roku*, Chernihiv.

Smolina S.

ORCID 0000-0003-0907-2054

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy
and Methodology of Teaching Foreign Languages,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: svitlanapost@ukr.net

REVIEW OF NATIVE RESEARCH ON THE TEACHER'S FIGURE COMPREHENSION IN PEDAGOGY (2016–2021)

The article highlights an analytical review of native research on the teacher's figure comprehension in pedagogy from 2016 to 2021. The review was carried out by identifying dissertations with the subject of different teacher's figure aspects. Scientific research on the problem is divided into stages and systematised. Teacher's figure aspects that still need to be studied are identified. As a result of the study, the conclusion is formulated that in order to optimise the implementation of educational reforms in Ukraine, it is advisable to use the experience of native pedagogy, analysed in historical retrospect.

The purpose of the article: systematise dissertations conducted from 1985 to 2021; carry out a quantitative comparison of dissertations defended in these time frames in the specialty 13.00.01 – general pedagogy and history of pedagogy related to the teacher's figure study; highlight the teacher's figure aspects which have been studied for the last five years – 2016–2021; suggest further research directions.

Methodology: research objects analysis and comparison.

Scientific novelty: an analytical review of native research on the teacher's figure comprehension in pedagogy from 2016 to 2021 was highlighted for the first time; dissertations with the subject of different teacher's figure aspects were identified; the dissertations were divided into periods; teacher's figure aspects that still need to be studied are identified.

Conclusions: there is an unjustified decrease in the attention to the teacher training problem in the dissertations of 2016-2021. Therefore, such aspects of the teacher's personality are promising for further scientific research: the figure of the teacher in the regional dimension; physics and mathematics teachers training; aspects of advanced training and self-education; modern education values; pedagogical science and practice issues; education and civil society; mutual influences trends of youth orientations formation; personality development in the structure of pedagogical science; methodology and theory of continuing education as a conceptual basis for the intellectual potential formation; source studies as a component of pedagogical research; development of national pedagogy cultural and anthropological history of education; personality in historical and pedagogical discourse.

Keywords: teacher's figure, teacher training, native pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2022

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор О. П. Биконя